

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

دانشکده ادبیات و علوم انسانی دکتر علی شریعتی
گروه جغرافیا

پایان نامه کارشناسی ارشد رشته جغرافیا و برنامه ریزی شهری

عنوان:

**نقش پدافند غیرعامل در مکان‌یابی
مراکز سوخت و پمپ‌های بنزین شهر مشهد**

استاد راهنما:

دکتر براتعلی خاکپور

استاد مشاور:

دکتر عزت‌الله مافی

نگارش:

محمدحسین ریحانی

تابستان ۱۳۹۰

صور تجلسه دفاع از پایان نامه کارشناسی ارشد

جلسه دفاع از پایان نامه آقای/خانم دانشجوی دوره کارشناسی ارشد رشته گرایش
..... در ساعت روز در محل دانشکده با حضور امضا کنندگان ذیل
تشکیل گردید. پس از بررسی های لازم، هیأت داوران پایان نامه نامبرده را با نمره به عدد
به حروف و با درجه مورد تأیید قرار داد / نداد.

عنوان رساله

.....

امضا

هیئت داوران

• داور: دکتر
.....

دانشیار گروه دانشگاه
.....

• داور و نماینده تحصیلات تکمیلی: دکتر
.....

..... گروه دانشگاه
.....

• استاد راهنما: دکتر
.....

..... گروه دانشگاه
.....

• استاد مشاور: دکتر
.....

..... گروه دانشگاه
.....

• مدیر گروه: دکتر
.....

..... گروه دانشگاه
.....

بسمه تعالی

فرم ارزشیابی پایان نامه کارشناسی ارشد

م و نام خانوادگی دانشجو: محمد رحمانی شماره دانشجویی: ۸۸۲۳۱۳۰۰۰۰۰۰۰۰ گروه آموزشی: جغرافیا
شته: جغرافیای طبیعی گرایش: تاریخ دفاع نام و نام خانوادگی استاد راهنما: دکتر محمد رحمانی
عنوان پایان نامه: مطالعه جغرافیایی و آماری در مکان پدیده های طبیعی در استان تهران

ملاحظات	نمره کسب شده	حداکثر نمره	معیارهای ارزشیابی
	۶,۷۵	۳	نسجام در تنظیم و تدوین مطالب، حسن نگارش و رعایت دستورالعمل کیفیت تصاویر، اشکال و منحنی های استفاده شده
	۱۶۵	۱۲	بررسی تاریخچه موضوع و بیان سابقه پژوهش در موضوع ابتکار و نوآوری ارزش علمی و یا کاربردی استفاده از منابع و مؤاخذ به لحاظ کمی و کیفی (به روز بودن) کیفیت نظرات و پیشنهادات برای ادامه تحقیق
	۴	۳	تسلط به موضوع و توانایی در پاسخگویی به سئوالات در جلسه دفاع نحوه ارائه (رعایت زمان، تنظیم موضوع، کیفیت ترانس پرئسی و ...)
	۱/۵	۱	مقاله مستخرج از پایان نامه که براساس دستورالعمل تهیه و به تأیید استاد راهنما رسیده و به همراه پایان نامه تحویل گردیده است
	۱	۱	تحویل به موقع گزارش ها
	۱۸,۷۵	۱۰	نمره پایان نامه

امضاء	نام دانشگاه	مرتبه علمی	نام و نام خانوادگی	اعضای هیئت علمی
	فردوسی	استاد استادی	دکتر محمد رحمانی	استاد راهنما
	فردوسی	دانشیار	دکتر علی محمدی	استاد مشاور
	فردوسی	استاد استادی	دکتر سید محمد زینعلی	عضو دفاع
				عضو دفاع و نماینده تحصیلات تکمیلی

جلسه دفاع با حضور هیئت داوران تشکیل و پایان نامه با اخذ نمره به عدد ۱۸,۷۵ حروف هجرت و هجرت به تاریخ ۱۳۹۴/۰۹/۰۵ در چه صورت رسیده
 بدون اصلاحات پذیرفته شد.
 با اصلاحات پذیرفته شد (دانشجو موظف است تا تاریخ پایان نامه اصلاح شده خود را که به تأیید رسیده است به گروه آموزشی تحویل دهد).
 مردود شناخته شد.

گزارش نماینده تحصیلات تکمیلی: مترجم جلسه دفاع انجام شد
نام و امضای نماینده تحصیلات تکمیلی: محمد رحمانی

نام مدیر گروه: دکتر محمد رحمانی تاریخ و امضاء: ۱۳۹۴/۰۹/۰۵
** (لطفاً به توضیحات مندرج در پشت برگه توجه فرمائید)**

اظهارنامه

اینجانب محمد حسین ریحانی دانشجوی دوره کارشناسی ارشد رشته جغرافیای برنامه ریزی شهری دانشکده ادبیات و علوم انسانی دانشگاه فردوسی مشهد نویسنده رساله/پایان نامه نقش پدافند غیرعامل در مکان یابی مراکز سوخت و پمپ های بنزین شهر مشهد. تحت راهنمایی آقای دکتر براتعلی خاکپور متعهد می شوم:

- تحقیقات در این رساله/پایان نامه توسط اینجانب انجام شده است و از صحت و اصالت برخوردار است.
- در استفاده از نتایج پژوهشهای محققان دیگر به مرجع مورد استفاده استناد شده است.
- مطالب مندرج در رساله/پایان نامه تاکنون توسط خود یا فرد دیگری برای دریافت هیچ نوع مدرک یا امتیازی در هیچ جا ارائه نشده است.
- کلیه حقوق معنوی این اثر متعلق به دانشگاه فردوسی مشهد می باشد و مقالات مستخرج با نام « دانشگاه فردوسی مشهد » و یا « Ferdowsi University of Mashhad » به چاپ خواهد رسید.
- حقوق معنوی تمام افرادی که در به دست آمدن نتایج اصلی رساله/پایان نامه تأثیرگذار بوده اند در مقالات مستخرج از رساله/پایان نامه رعایت شده است.
- در کلیه مراحل انجام این رساله/پایان نامه، در مواردی که از موجود زنده (یا بافتهای آنها) استفاده شده است ضوابط و اصول اخلاقی رعایت شده است.
- در کلیه مراحل انجام این رساله/پایان نامه، در مواردی که به حوزه اطلاعات شخصی افراد دسترسی یافته یا استفاده شده است، اصل رازداری، ضوابط و اصول اخلاق انسانی رعایت شده است.

محمد حسین ریحانی
ریحانی
۱۳۹۰/۰۶/۰۹

مالکیت نتایج و حق نشر

- کلیه حقوق معنوی این اثر و محصولات آن (مقالات مستخرج، کتاب، برنامه های رایانه ای، نرم افزارها و تجهیزات ساخته شده) متعلق به دانشگاه فردوسی مشهد می باشد. این مطلب باید به نحو مقتضی در تولیدات علمی مربوطه ذکر شود.
- استفاده از اطلاعات و نتایج موجود در رساله/پایان نامه بدون ذکر مرجع مجاز نمی باشد.

تقدیر و تشکر:

بدون شک انجام این رساله مرهون زحمات و الطاف بزرگوارانی بوده که در این راه پرمشقت ، حقیر را صمیمانه یاری رسانده اند. خانواده عزیزتر از جانم که هیچگاه در این مدت طولانی مرا از محبت و صفای درونشان محروم نساختند. استاد بزرگوارم جناب آقای دکتر براتعلی خاکپور که در این مدت چراغ راه و راهنمای این رساله بودند و چه صبورانه شاگرد کوچکش را یاری نمودند، کاستی ها و نقص هایم را دلسوزانه برطرف نموده اند. استاد گرانقدر و بزرگوارم دکتر عزت ا... مافی ، استاد مشاور، همراه صمیمی لحظه های تحصیلم که در طول این مدت حقیر را برای رسالت خطیری که در پیش رودارم مشعل هدایت بودند. از صمیم قلب دست این دو بزرگ مرد را می بوسم.

از جناب آقای دکتر سید هادی زرقانی که زحمت داوری این تحقیق را به عهده گرفتند تشکر می کنم و از اساتید محترم جناب آقای دکتر محمد اجزاء شکوهی ، جناب آقای دکتر محمد رحیم رهنما ، جناب آقای دکتر حسین زاده و دیگر اساتید گروه جغرافیا صمیمانه سپاسگذارم.

همچنین از دوستان عزیزم آقایان محسن رضوی، سید محمد جاودانی و مهدی شوریابی و... که در به اتمام رساندن این مهم مرا همراهی نمودند کمال تشکر و سپاس را دارم و از خدای متعال برای این عزیزان آرزوی سلامتی و توفیق روز افزون در تمام مراحل زندگی می نمایم.

با تشکر

محمد حسین ریحانی

بسمه تعالی .
دانشگاه فردوسی مشهد

عنوان/پایان نامه: نقش پدافند غیرعامل در مکان یابی مراکز سوخت و پمپ های بنزین شهر مشهد

نام نویسنده: محمد حسین ریحانی
نام استاد(ان) راهنما: دکتر براتعلی خاکپور
نام استاد(ان) مشاور: دکتر عزت ا... مافی

دانشکده: ادبیات و علوم انسانی دکتر علی شریعتی گروه: جغرافیا رشته تحصیلی: جغرافیا برنامه ریزی شهری

تاریخ تصویب: تاریخ دفاع: ۱۳۹۰/۶/۲۹

مقطع تحصیلی: کارشناسی ارشد دکتری تعداد صفحات: ۱۵۸

چکیده رساله/پایان نامه :

جنگ از واقعیت های زندگی بشری است که با پیشرفت ادوات و تجهیزات نظامی، نسل چهارم خود را می گذارند. در جنگ ها مناطق حساس و حیاتی شهرها و کشورها از اهمیت فوق العاده ای برخوردار اند، در اینجاست که مباحث پدافند غیرعامل مطرح می شود. از جمله مناطق حساس و حیاتی در شهرها مخازن سوخت و جایگاههای پمپ بنزین است، که در اینجا وظیفه برنامه ریزی و برنامه ریزی کاربری اراضی کمک به کم خطرپذیر نمودن مکان یابی این مراکز از طریق اصول پدافند غیرعامل مانند، پراکندگی مناسب و در مناطق کم تراکم و کم خطر می باشد. از این رو این تحقیق که به بررسی مخازن و جایگاههای سوخت شهر مشهد اختصاص دارد، با روشی توصیفی و تحلیلی و جمع آوری اطلاعات به صورت اسنادی و برداشت های میدانی و همچنین استفاده از نرم افزار ArcGIS و تحلیل های تراکمی و مسافت استاندارد و روی هم گذاری لایه ها نشان می دهد که، علی رغم اینکه مخازن و جایگاههای سوخت شهر مشهد به صورت پراکنده مکان گزینی شده اند، اما این مراکز در مناطقی که دارای تراکم جمعیت بالاتری هستند و در مناطقی که خطر پذیری بیشتری از نظر پدافند غیرعامل دارند، متراکم تر است، بنابراین باید برنامه ریزی های دقیق تری برای مکان یابی و انتقال آن ها انجام گیرد.

امضای استاد راهنما: دکتر براتعلی خاکپور

تاریخ:

کلید واژه: ۱- پدافند غیرعامل ۲- جنگ ۳- شهر مشهد

۴- کاربری اراضی ۵- مدیریت بحران

فهرست مطالب

ج	تقدیر و تشکر:
خ	چکیده:
ج	فهرست مطالب
س	فهرست جداول
ش	فهرست نمودارها
ص	فهرست نقشه ها

فصل اول: کلیات تحقیق

۲	۱-۱- بیان مسئله:
۵	۱-۲- ضرورت انجام تحقیق:
۷	۱-۳- سوالهای اساسی تحقیق:
۷	۱-۴- فرضیه‌ها:
۸	۱-۵- سابقه تحقیق:
۸	۱-۶- اهداف تحقیق :
۹	۱-۷- روش تحقیق:
۹	۱-۸- روش تجزیه و تحلیل اطلاعات:
۹	۱-۹- مشکلات تحقیق:

فصل دوم: مبانی نظری تحقیق

۱۳	مقدمه:
۱۶	۲-۱- تعاریف و اصطلاحات
۱۸	۲-۱-۱- تعریف مجمع تشخیص مصلحت نظام از پدافند غیرعامل:
۱۸	۲-۲-۲- بحران چیست ؟
۲۰	۲-۲-۲-۱- تقسیم بندی کلی بحران ها
۲۰	۲-۲-۲-۲- تأثیرات بحران در سطح افکار عمومی
۲۲	۲-۲-۲-۳- مدیریت بحران
۲۳	۲-۲-۴- سه مدل پیشنهادی برای مدیریت بحران
۲۷	۲-۲-۵- سامانه فرماندهی حادثه
۲۹	۲-۳- تحولات تاریخی جنگ‌ها
۲۹	۲-۳-۱- جنگهای نسل اول:
۲۹	۲-۳-۲- جنگهای نسل دوم:

- ۲۹ - ۳-۳-۲ جنگ‌های نسل سوم:
- ۳۰ - ۴-۳-۲ جنگ‌های نسل چهارم:
- ۳۱ - ۴-۲ پدافند غیرعامل
- ۳۲ - ۱-۴-۲ دفاع غیرنظامی
- ۳۶ - ۲-۴-۲ اصول پدافند غیرعامل :
- ۳۷ - ۱-۲-۴-۲ اصول پدافند غیرعامل درزمینه شهری.
- ۳۸ - ۲-۲-۴-۲ اهداف کلان پدافند غیرعامل درزمینه شهری.
- ۳۸ - ۳-۴-۲ سوابق و تجربیات مربوط به پدافند غیرعامل
- ۳۹ - ۱-۳-۴-۲ بررسی جهانی پدافند غیرعامل
- ۴۱ - ۲-۳-۴-۲ نگاهی به تمهیدات کشور چین در بحث دفاع غیرعامل
- ۴۳ - ۳-۳-۴-۲ پدافند غیرعامل در ایالات متحده امریکا
- ۴۴ - ۴-۳-۴-۲ پدافند غیرعامل در انگلستان
- ۴۵ - ۵-۳-۴-۲ پدافند غیرعامل در سوئیس
- ۴۶ - ۶-۳-۴-۲ پدافند غیرعامل در روسیه (شوروی سابق)
- ۴۷ - ۷-۳-۴-۲ پدافند غیرعامل در رژیم صهیونیستی
- ۴۸ - ۸-۳-۴-۲ پدافند غیرعامل در جمهوری اسلامی ایران
- ۵۰ - ۱-۸-۳-۴-۲ محتوای آئین‌نامه اجرایی پدافند غیرعامل
- ۵۰ - ۲-۸-۳-۴-۲ روند فعلی پدافند در ایران
- ۵۳ - ۳-۸-۳-۴-۲ چشم انداز پدافند غیر عامل:
- ۵۴ - ۴-۸-۳-۴-۲ راهبردهای پدافند غیر عامل:
- ۵۵ - ۵-۸-۳-۴-۲ قابلیت‌ها پدافند غیر عامل:
- ۵۶ - ۶-۸-۳-۴-۲ جایگاه پدافند غیر عامل در قانون برنامه چهارم توسعه:
- ۵۷ - ۴-۴-۲ جایگاه فنی پدافند غیر عامل:
- ۵۸ - ۵-۴-۲ اهمیت پدافند غیرعامل:
- ۵۹ - ۶-۴-۲ رویکرد جامع به مقوله پدافند غیرعامل
- ۶۰ - ۶-۴-۲ اهمیت برنامه ریزی پدافند غیرعامل برای شهرها:
- ۶۱ - ۷-۴-۲ نقش مدیریت شهری در فرهنگ پدافند غیرعامل
- ۶۷ - ۵-۲ مراحل مختلف مطالعات طرح‌های توسعه شهری و کاربری زمین
- ۶۹ - ۱-۵-۲ انواع طرح‌های کاربری زمین در تجربه جهانی
- ۷۰ - ۲-۵-۲ نقش طرح‌های توسعه شهری در ساز و کارهای شهرنشینی
- ۷۲ - ۱-۲-۵-۲ طرح تفصیلی

۷۳	۶-۲- نظریات کاربری اراضی شهری
۷۳	۱-۶-۲- نظریه نقش اجتماعی زمین
۷۳	۲-۶-۲- نظریه نقش اقتصادی زمین
۷۴	۳-۶-۲- نظریه نقش طبیعی زمین
۷۴	۴-۶-۲- نظریه برنامه ای زمین
۷۵	۵-۶-۲- نظریه مدرنیسم
۷۵	۶-۶-۲- نظریه نقش کالبدی زمین
۷۶	۷-۶-۲- نظریه ساماندهی زمین
۷۶	۸-۶-۲- نظریه پست مدرنیسم
۷۷	۹-۶-۲- نظریه کارگرد گرایی
۷۷	۱۰-۶-۲- نظریه اصلاح گرایی
۷۸	۱۱-۶-۲- نظریه توسعه پایدار کاربری زمین
۷۹	۱-۱۱-۶-۲- توسعه پایدار و طرحهای توسعه شهری
۸۰	۱۲-۶-۲- نظریه آمایش انسانی
۸۰	۱۳-۶-۲- دیدگاه رفاه اجتماعی و کیفیت زندگی
۸۰	۱۴-۶-۲- دیدگاه جامعه شناسی در کاربری زمین
۸۱	۷-۲- متغیرهای اجتماعی در برنامه ریزی شهری
۸۲	۸-۲- تئوری های برنامه ریزی شهری
۸۶	۹-۲- کاربری اراضی شهری:
۸۷	۱-۹-۲- برنامه ریزی کاربری زمین
۸۸	۲-۹-۲- معیارهای مکانیابی در برنامه ریزی کاربری اراضی شهری:
۱۰۵	نتیجه گیری:

فصل سوم: معرفی محدوده مطالعاتی

۱۰۷	مقدمه
۱۰۷	۱-۳- موقعیت و ویژگی های جغرافیایی و طبیعی شهر مشهد
۱۰۸	۱-۱-۳- وضعیت اقلیمی
۱۰۹	۲-۱-۳- منابع آب
۱۱۰	۳-۱-۳- وضعیت زمین شناسی و توپوگرافی
۱۱۲	۲-۳- عوامل موثر در شکل گیری و پیدایش شهر مشهد
۱۱۲	۱-۲-۳- تاریخچه مشهد
۱۱۲	۱-۱-۲-۳- چگونگی پیدایش شهر مشهد

۱۱۴	۲-۱-۲-۳- گسترش و رشد تاریخی شهر مشهد
۱۱۵	۱-۲-۱-۲-۳- شهر مشهد از دوره صفویه تا قاجار
۱۱۶	۲-۲-۱-۲-۳- توسعه شهر مشهد در فاصله سالهای ۱۳۰۰ تا ۱۳۲۵
۱۱۷	۳-۲-۱-۲-۳- توسعه شهر مشهد در فاصله سالهای ۱۳۲۵ تا ۱۳۴۵
۱۱۹	۴-۲-۱-۲-۳- رشد و توسعه شهر مشهد پس از سال ۱۳۴۵
۱۲۱	۳-۳- سیر تحول جمعیت شهر مشهد
۱۲۵	۴-۳- وضعیت فعالیت و اشتغال شهر مشهد
۱۲۶	۵-۳- بررسی سابقه تهیه طرح های توسعه شهری در شهر مشهد
۱۲۶	۱-۵-۳- بررسی طرح جامع اولیه شهر مشهد (۷۰-۱۳۴۵)
۱۲۷	۲-۵-۳- بررسی طرح جامع ثانویه شهر مشهد (۹۵-۱۳۷۰)
۱۲۸	جمع بندی

فصل چهارم: یافته های تحقیق

۱۳۱	مقدمه
۱۳۱	۱-۴- تراکم جمعیت در مشهد
۱۳۱	۲-۴- ارزیابی آسیب پذیری شهر مشهد :
۱۳۴	۳-۴- مراکز سوخت و پمپ های بنزین شهر مشهد
۱۳۹	۴-۴- فاصله استاندارد و جهت پراکنش
۱۴۱	۵-۴- موقعیت مراکز سوخت و پمپ های بنزین و تراکم جمعیت
۱۴۴	۶-۴- موقعیت مراکز سوخت و پمپ های بنزین با پهنه بندی خطر پذیری در برابر پدافند غیرعامل

فصل پنجم: جمع بندی، آزمون فرضیات و ارائه پیشنهادات

۱۵۰	مقدمه:
۱۵۰	۱-۵- جمع بندی
۱۵۱	۲-۵- آزمون فرضیات:
۱۵۱	۱-۲-۵- آزمون فرضیه اول
۱۵۱	۲-۲-۵- آزمون فرضیه دوم
۱۵۲	۳-۲-۵- آزمون فرضیه سوم
۱۵۴	۳-۵- نتیجه گیری و پیشنهادات:
۱۵۶	منابع و ماخذ:

فهرست جداول

- جدول شماره (۱-۳) اوضاع جوی شهر مشهد به تفکیک ماه ۱۰۹
- جدول شماره (۲-۳) ویژگی های جمعیتی و کالبدی شهر مشهد طی سالهای مختلف ۱۲۲
- جدول شماره (۳-۳) مقایسه میزان رشد سالانه جمعیت و مساحت شهر مشهد ۱۲۳
- جدول شماره (۴-۳) وضعیت جمعیت فعال شهر مشهد براساس آمارسال ۱۳۷۵..... ۱۲۵
- جدول شماره (۵-۳) جمعیت ۶سال بیشتر برحسب سواد و بیکار شهر مشهد ۱۳۸۵..... ۱۲۵
- جدول شماره (۱-۴) مقایسه کمی میزان آسیب پذیری حوزه های شهر مشهد از نظر
پدافند غیرعامل..... ۱۳۳
- جدول شماره (۲-۴) لیست پمپ بنزین های شهر مشهد..... ۱۳۶

فهرست نمودارها

- نمودار شماره (۱-۲) سیر تحول تهیه طرح های توسعه شهری.....۶۹
- نمودار شماره (۱-۳) مقایسه رشد جمعیت و مساحت شهر مشهد (۸۵-۱۲۷۰).....۱۲۳
- نمودار شماره (۱-۲) مقایسه شاخص رشد جمعیت و مساحت شهر مشهد (۸۵-۱۲۷۰).....۱۲۴

فهرست نقشه ها

- نقشه شماره (۱-۳) جایگاه شهر مشهد در شهرستان مشهد و استان خراسان رضوی..... ۱۰۸
- نقشه شماره (۲-۳) حوضه آبریز و جریانهای سطحی در محدوده دشت مشهد..... ۱۱۰
- نقشه شماره (۳-۳) توپوگرافی حوضه آبریز کشف رود و دشت مشهد..... ۱۱۲
- نقشه شماره (۴-۳) توسعه تاریخی شهر مشهد در دوره صفویه..... ۱۱۴
- نقشه شماره (۵-۳) توسعه تاریخی شهر مشهد در سال ۱۲۵۳..... ۱۱۵
- نقشه شماره (۶-۳) روند گسترش شهر مشهد در ۱۵۰ سال گذشته..... ۱۱۶
- نقشه شماره (۷-۳) توسعه شهر مشهد در سال ۱۳۲۵..... ۱۱۷
- نقشه شماره (۸-۳) توسعه شهر مشهد در سال ۱۳۳۵..... ۱۱۸
- نقشه شماره (۹-۳) توسعه شهر مشهد در سال ۱۳۴۵..... ۱۱۹
- نقشه شماره (۱۰-۳) سطوح ساخته شده شهر مشهد طی سالهای مختلف..... ۱۲۰
- نقشه شماره (۱۱-۳) توسعه تاریخی شهر مشهد طی سالهای مختلف..... ۱۲۱
- نقشه شماره (۱۲-۳) تراکم جمعیتی در نواحی مناطق شهرداری مشهد..... ۱۳۱
- نقشه شماره (۱۳-۳) طرح جامع اولیه شهر مشهد (۱۳۷۰-۱۳۴۵)..... ۱۲۷
- نقشه شماره (۱-۳) کاربری اراضی پیشنهادی طرح جامع شهر مشهد (۱۳۹۵-۱۳۷۰)..... ۱۲۸
- نقشه شماره (۱-۴) پهنه بندی آسیب پذیری پدافند غیرعامل در شهر مشهد..... ۱۳۳
- نقشه شماره (۲-۴) پراکندگی پمپ های بنزین و مراکز سوخت در سطح شهر مشهد..... ۱۳۷
- نقشه شماره (۳-۴) تراکم پمپ های بنزین و مراکز سوخت در سطح شهر مشهد..... ۱۳۸
- نقشه شماره (۴-۴) فاصله استاندارد پمپ های بنزین و مراکز سوخت شهر مشهد..... ۱۳۹
- نقشه شماره (۵-۴) جهت پراکندگی پمپ های بنزین و مراکز سوخت شهر مشهد..... ۱۴۰
- نقشه شماره (۶-۴) پمپ های بنزین و تراکم جمعیت شهر مشهد..... ۱۴۱
- نقشه شماره (۱-۶-۴) پمپ های بنزین و تراکم جمعیت شهر مشهد..... ۱۴۲
- نقشه شماره (۷-۴) مراکز سوخت و تراکم جمعیت شهر مشهد..... ۱۴۳
- نقشه شماره (۸-۴) مراکز سوخت و خطر پذیری شهر مشهد..... ۱۴۴
- نقشه شماره (۹-۴) پمپ های بنزین و خطر پذیری شهر مشهد..... ۱۴۵
- نقشه شماره (۱-۹-۴) محدوده متراکم پمپ های بنزین و خطر پذیری بالا شهر مشهد..... ۱۴۶

پیشگفتار:

باتوجه به تغییراتی که در سالهای اخیر در جنگ ها بوجود آمده است و امروزه ما در نسل چهارم این جنگ ها زندگی می کنیم ، مباحث پدافند غیرعامل در برنامه ریزی های شهری اهمیت یافته است از این رو تحقیق حاضر نقش پدافند غیرعامل در مکان یابی مراکز سوخت و پمپ های بنزین شهر مشهد اختصاص یافته است که طی پنج فصل به شرح زیر این مکان گزینی با استفاده از نرم افزار Gis مورد تحلیل قرار گرفته است .

فصل اول به کلیات تحقیق اختصاص یافته است و در آن عنوان گردید که رشد و گسترش و تجمع های شهری باعث آسیب پذیری بیشتر شهرها در قبال تهدیدات شده است که در این زمینه پدافند غیرعامل به گزاره ای مناسب برای مقابله با این تهدیدات تبدیل شده است و با توجه به این گزاره و اهمیت شهر مشهد در نیمه شرقی کشور این پایان نامه به بررسی مکان گزینی جایگاه های سوخت شهر مشهد اختصاص یافت.

در فصل دوم ضمن بررسی مبانی نظری ، انواع جنگ ها ، اهمیت پدافند غیرعامل ، نمونه هایی از تجربیات سایر کشورها مانند آمریکا ، چین ، روسیه ، ایران در زمینه پدافند غیرعامل ارائه گردید و سپس تئوریها و نظریات مرتبط با توسعه شهری و کاربری اراضی بررسی شده است.

در فصل سوم ویژگی ها و موقعیت شهر مشهد با تأکید بر مباحث پدافندی بررسی گردید. در فصل چهارم تحت عنوان یافته های تحقیق به تجزیه و تحلیل یافته ها پرداخته شده است. در این بخش ضمن بررسی تراکم های شهری و پهنه بندی خطر پذیری شهر در قبال پدافند غیرعامل ، پراکندگی جایگاه های پمپ بنزین و مخازن سوخت توصیف گردید و سپس رابطه ی شاخص های فوق با یکدیگر از طریق روی هم گذاری لایه ها تحلیل شده است. نتایج این بخش نشان می دهد که اگر چه تراکم جایگاه ها و مخازن سوخت به صورت پراکنده می باشد، اما این جایگاه ها در هسته های پر تراکم جمعیتی و همچنین مراکز دارای خطر پذیری بیشتر قرار گرفته اند.

فصل پنجم نیز به آزمون فرضیات اختصاص یافته است. که در این فصل پس از جمع بندی حاضر تمام فرضیات تحقیق به اثبات می رسد و در ادامه پیشنهاداتی ارائه می گردد.

فصل اول:

کلیات تحقیق

۱-۱- بیان مسئله:

دفاع غیرعامل در واقع مجموعه تمهیدات، اقدامات و طرح‌هایی است که با استفاده از ابزار، شرایط و بدون استفاده از سلاح حتی‌المقدور بدون نیاز به نیروی انسانی به صورت خود اتکا صورت می‌گیرد. چنین اقداماتی از یک سو توان دفاعی مجموعه را در زمان بحران افزایش داده و از سوی دیگر پیامدهای بحران را کاهش و امکان بازسازی مناطق آسیب‌دیده را با کمترین هزینه فراهم می‌سازد. در حقیقت طرح‌های پدافند غیرعامل قبل از انجام مراحل تهاجم و در زمان صلح تهیه و اجرا می‌گردند. با توجه به فرصتی که در زمان صلح جهت تهیه چنین طرح‌هایی فراهم می‌گردد، ضروری است این قبیل تمهیدات در متن برنامه‌ریزی‌های شهری لحاظ گردند (موحدی‌نیا، ۱۳۸۸: ۲۳).

بکارگیری تمهیدات و ملاحظات پدافند غیرعامل علاوه بر کاهش شدید هزینه‌ها، کارآیی دفاعی طرح‌ها، اهداف و پروژه‌ها را در زمان تهاجم دشمن بسیار افزایش خواهد داد. با پیچیده‌تر شدن جنگ‌ها و بکارگیری تکنولوژی و فن‌آوری در جنگ‌های نوین، پدافند غیرعامل نیز چهره‌های متفاوتی را به خود گرفته است. امروزه مردم برای ادامه زندگی نیازمند خدمات متفاوتی هستند و احتیاج به محیط آرام و قابل سکونت درون شهرها دارند و بایستی ایمنی و آسایش کافی داشته باشند (سایت سازمان پدافند غیرعامل، ۱۳۸۹).

ریشه بحث‌های پدافند غیرعامل به نیازهای انسان برای زندگی بر می‌گردد، با مروری بر هرم نیازهای انسانی، نقش بسیار مهم خواسته‌ایمنی و امنیت آشکار است. پدافند غیرعامل به منظور تامین ایمنی و امنیت انسان در برابر پتانسیل‌های بروز خطر، می‌باید. از طرفی دیگر پدافند غیرعامل را می‌توان از زاویه مدیریت بحران مورد تحلیل قرار داد، در این صورت شناسایی پتانسیل‌های بحران خیزی، نحوه مدیریت و کنترل بحران به عنوان ورودی‌های سیستم‌های پدافند غیرعامل شناخته می‌شوند (موحدی‌نیا، ۱۳۸۸: ۲۳).

همچنین پدافند غیرعامل را از زاویه دید آسیب‌پذیری نیز مورد بررسی قرار می‌دهند، که در این صورت شناخت جایگاه‌هایی که به عنوان نقطه ضعف سیستم می‌باشند، به عنوان

ورودیهای سیستم می باشد. ضلع دیگر مباحث پدافند غیر عامل بحث های ایجاد ایمنی و امنیت عمومی می باشد که به صورت آموزش و همکاری همگانی تبلور می یابد.

ایران بعنوان سرزمینی شناخته می شود که همواره در معرض مخاطرات گوناگون طبیعی و غیرطبیعی قرار دارد. موقعیت خاص ژئوپلتیک و ژئواستراتژیک ایران، وجود منابع زیرزمینی بی شمار و تشکیل حکومتی ایدئولوژیک سبب گشته این کشور در سالهای متمادی در معرض تهدیدات و تعارضات گوناگون خارجی قرار گیرد/ (رجبی پور، ۱۳۸۷).

هیات وزیران در سال ۱۳۸۴ آئین نامه اجرائی بند پ تبصره ۱۷ قانون بودجه سال ۱۳۸۴ کل کشور را به تصویب رسانده و در فصل ۱۰ این قانون که قوانین مرتبط با امنیت ملی مطرح شده است و در بند ۱۱ ماده ۱۲۱ به موضوع پدافند غیرعامل اشاره دارد و مطابق متن زیر مواردی را در این خصوص برای خود لازم الاجرا نموده است.

رعایت اصول پدافند غیرعامل در طراحی و اجرای طرح های حساس و مهم و در دست مطالعه و نیز تأسیسات زیربنایی و ساختمان های حساس و شریان های اصلی و حیاتی کشور و آموزش عمومی مردم توسط دستگاه های اجرایی و تخصصی (موضوع ماده ۱۶۰ قانون برنامه چهارم توسعه) به منظور پیشگیری و کاهش مخاطرات ناشی از سوانح غیرطبیعی مد نظر بوده و این دستگاهها موظفاند بر اساس سیاستها، الویتها و دستورالعمل های کارگروه دائمی پدافند غیرعامل کشور درصدی از اعتبارات تملک دارائی های سرمایه ای خود را جهت اجرای طرح های مصوب کارگروه اختصاص دهند. براساس این قانون کمیته های دائمی پدافند غیرعامل در دستگاه های اجرائی و تخصصی کشور به منظور اجرائی کردن اهداف پدافند غیرعامل تشکیل و فعالیت خواهند داشت.

همچنین در مهر ماه سال ۱۳۸۶ سندی را با عنوان سند راهبردی پدافند غیرعامل کشور توسط مجمع تشخیص مصلحت نظام تهیه و به تصویب رسانده شده، که بخش عمده ای از طرح جامع پدافند غیرعامل کشور در آن پیش بینی شده است که شامل چشم انداز و همسو با چشم انداز ۲۰ ساله، اهداف کلان و بلندمدت، اهداف کوتاه مدت، سیاست های اجرایی و راهبردی می باشد. تلاش برای توسعه پایدار کشور و تحقق اهداف چشم انداز ۲۰ ساله توسعه ای کشور ایجاب می کند، که عنصر پدافند غیرعامل که به معنی ارزیابی آسیب پذیریها و تهدیدهای احتمالی و برنامه

ریزی برای حذف این موارد در اجرای طرح‌های اقتصادی، اجتماعی و توسعه‌ی کشور است، مورد توجه ویژه قرار گیرد.

موارد زیر اشاره به برخی موارد در خصوص تامین بودجه در سال ۸۶ در بخش پدافند غیرعامل با توجه به اهمیت موضوع دارد که در سال ۱۳۸۷ نیز این اعتبارات به صورت تکمیلی‌تر در قانون بودجه کشور لحاظ شده است:

(۱) تبصره ۲۰ بند ر، بخش ششم از قانون بودجه سال ۸۶

بند «ر» - در اجراء طرح‌های پدافند غیرعامل و انسداد مرزها با اولویت مرز شرقی اجازه داده می‌شود، ردیف ۵۰۳۹۱۸ قسمت چهارم و ۲۰۲۰۱۰۲۴ پیوست شماره یک این قانون براساس پیشنهاد دستگاه‌های اجرایی و تصویب کمیته دائمی پدافند غیرعامل کل کشور در خصوص اعتبار ردیف ۵۰۳۹۱۸ پدافند غیرعامل در اختیار دستگاه‌های اجرائی ذیربط قرار گیرد تا براساس شرح عملیات موافقت‌نامه مبادله شده با سازمان مدیریت و برنامه‌ریزی کشور به مصرف برسد. این اعتبارات از شمول قانون محاسبات عمومی و سایر مقررات کشور مستثنی می‌باشند.

(۲) تبصره ۱۷ بند د، بخش ششم از قانون بودجه ۸۶

بند «د» - در اجرای طرح‌های پدافند غیر عامل موضوع آئین‌نامه اجرایی بند (۱۱) ماده (۱۲۱) قانون برنامه چهارم توسعه اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی جمهوری اسلامی ایران اجازه داده می‌شود ردیف ۵۰۳۹۱۸ قسمت چهارم این قانون، براساس پیشنهاد دستگاه‌های اجرایی و تصویب کمیته دائمی پدافند غیرعامل کل کشور در اختیار دستگاه‌های اجرایی ذیربط قرار گیرد تا براساس شرح عملیات موافقت‌نامه مبادله شده با سازمان مدیریت و برنامه‌ریزی کشور (معاونت برنامه ریزی و نظارت راهبردی ریاست جمهوری) به مصرف برسد.

در راستای خصوصی سازی و سیاست های اصل ۴۴، انبار ذخیره سازی سوخت برای اولین بار در مشهد به بخش خصوص واگذار شد. با توجه به پیگیری های انجام شده، بحث اجرای اهداف سیاست های اصل ۴۴ و نوآوری و شکوفایی، بحث کنترل مصرف سوخت به عنوان ۴ اصل مهم می‌باشد و در همین راستا و با توجه به مصوبه دولت و تقاضای مردم و هماهنگی های صورت گرفته، انبار چهارراه مقدم مشهد در خارج شهر در ایستگاه مطهری (نرسیده به سنگبست) در حال ساخت است که ۶۵ درصد پیشرفت کار داشته است که هزینه انجام شده این طرح توسط

بخش خصوصی ۱۵ میلیارد تومان است. در راستای اصل ۴۴ بخشی از فرآورده های آسیای میانه که فقط توسط بخش دولتی انجام می شد، در حال حاضر ۶۰ درصد توسط بخش خصوصی و تجار صورت گرفته است که موجب کوچک شدن دولت و باعث رقابت سازی و کاهش قیمت آن می شود. شرکت ملی و پالایش فرآورده های نفتی، توزیع انرژی فسیلی را در سطح کشور در مناطق ۳۷ گانه که یکی از آنها خراسان است به انجام رسانده که شرکت ملی و پالایش فرآورده های نفتی استان در ۳ منطقه مشهد، طرقبه و سبزوار عملیات سوخت رسانی انجام داده است. فرآورده های نفتی توسط خط لوله به استان انتقال داده می شود که ۶۰ درصد آن توسط خط لوله صورت می گیرد. عمده محصولات توزیع شده به استان را بنزین، نفت سفید و نفت گاز و اتیکل (نفت جت) می باشد. همچنین نفت کوره توسط ریل به سمت استان می آید که مبدا تولید آن بندر عباس و تهران است که توسط نفتکش به سایر مناطق استان انتقال داده می شود. به طور کلی در سطح استان، یک میلیارد ذخیره سازی فرآورده ها صورت گرفته که در سطح مشهد در ۲ انبار می باشد و پیش بینی شده است که در مشهد و تربت حیدریه افزایش ذخیره سازی صورت گیرد (سایت شرکت پخش و پالایش فرآورده های نفتی، ۱۳۸۹). تعداد جایگاه در سطح مشهد ۲۴ جایگاه است و باید گفت: در شرایط عادی ۳۰ جایگاه کمبود داریم و در شرایط ویژه که نیاز به جایگاه ها افزایش پیدا می کند، نیازمند ۴۶ جایگاه می باشیم. مخازن و برخی پمپ های بنزین سطح شهر مشهد در جوار منازل مسکونی احداث شده که در زمان بحران خطری فزاینده را ایجاد خواهد نمود. بر این اساس بررسی نقش پدافند غیر عامل در برنامه ریزی های شهر مشهد با تاکید بر توزیع و پراکنش مراکز پمپ بنزین و مخازن سوخت، یکی از مسایل اصلی شهر مشهد می باشد، که در این پایان نامه به آن پرداخته شده است.

۱-۲- ضرورت انجام تحقیق:

هنوز بشر در مقابله با بحران ناتوانی بسیاری از خود بروز می دهد. بحران در همه زمان ها و در همه جوامع در شکل های مختلف (اعم از انسانی و طبیعی) خود در کمین انسان است. اینکه بحران چگونه رخ می دهد مهم است اما مهمتر از آن دانستن چگونگی مواجهه با بحران است.